

Rozsudek Nejvyššího soudu ČSR ze dne 30.11.1981, sp. zn. 3 Cz 99/81, ECLI:CZ:NS:1981:3.CZ.99.1981.1

Číslo: 28/1984

Právní věta: Nebyla-li doba splnění dluhu dohodnuta ani jinak stanovena (§ 78 o. z.), začíná promlčecí doba běžet dnem následujícím poté, kdy vznikl dluh. Byla-li doba splnění dluhu ponechána na vůli dlužníka (§ 79 o. z.), nezačne promlčecí doba běžet, ledaže věřitel navrhl, aby dobu splnění určil soud, 1) a rozhodnutím soudu byla určena lhůta splatnosti, takže dnem následujícím po jejím uplynutí začne běh promlčecí doby. 1) Srov. i rozhodnutí uveřejněné pod č. 68/1969 Sbírkou rozhodnutí a sdělení soudů ČSSR.

Soud: Nejvyšší soud ČSR

Datum rozhodnutí: 30.11.1981

Spisová značka: 3 Cz 99/81

Číslo rozhodnutí: 28

Číslo sešitu: 6

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Promlčení

Předpisy: 40/1964 Sb. § 78

§ 120 odst. 1

§ 153 odst. 1

§ 79 99/1963 Sb. § 6

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Žalobce se domáhal vydání rozhodnutí, jímž by byla žalované uložena povinnost zaplatit mu částku 20 000 Kčs, kterou jí podle dohody o půjčce poskytl 13. 1. 1973 na koupi rodinného domku, přičemž doba vrácení nebyla mezi účastníky dohodnuta. Žalobu podal u soudu 8. 4. 1980.

Okresní soud v Hodoníně rozsudkem žalobě vyhověl a uložil žalované povinnost nahradit žalobci na nákladech řízení celkem 3755 Kčs. Současně rozhodl o její povinnosti nahradit náklady řízení zálohované státem podle ustanovení § 148 odst. 1 o. s. ř. Neuvěřil obraně žalované spočívající v tvrzení, že částku 20 000 Kčs přijala jako dar, a vzal naopak za prokázáno, že mezi účastníky došlo k dohodě o půjčce, jejíž splatnost nebyla účastníky dohodnuta. Při úvaze o opodstatněnosti námítky promlčení vznesené žalovanou vycházel soud z právního názoru, podle něhož promlčecí doba mohla začít běžet teprve dnem splatnosti dluhu, jež nastala prvního dne poté, kdy byla žalovaná žalobcem jako věřitelem o splnění dluhu požádána, a dovedil, že žalobce podal žalobu včas vzhledem k tomu, že splatnost dluhu nastala v létě 1979 a žaloba byla podána 8. 4. 1980.

Krajský soud v Brně potvrdil rozsudek soudu prvního stupně ve věci samé, jakož i ve výroku o soudním poplatku a o nákladech řízení ve vztahu ke státu, a výrok o nákladech řízení mezi účastníky navzájem změnil tak, že se žalobci náhrada nákladů řízení nepřiznává. Vycházel ze skutkových zjištění učiněných soudem prvního stupně a ztotožnil se i s jeho právním posouzením věci.

Nejvyšší soud ČSR rozhodl o stížnosti pro porušení zákona, kterou podal generální prokurátor ČSR, tak, že oběma uvedenými rozsudky byl porušen zákon.

Z odůvodnění:

Ustanovení § 6, § 120 odst. 1 a § 153 odst. 1 o. s. ř. ukládají soudu povinnost postupovat v řízení v součinnosti se všemi, kteří se jej zúčastní, tak, aby byl co nejúplněji zjištěn skutečný stav věci. K tomu účelu je soud povinen provést i jiné důkazy, než jaké účastníci řízení navrhnou. Důkazy je soud povinen hodnotit každý jednotlivě a všechny v jejich vzájemné souvislosti; přitom musí pečlivě přihlížet ke všemu, co vyšlo za řízení najevo, včetně toho, co uvedli účastníci (§ 132 o. s. ř.).

V ustanoveních § 78 a § 79 o. z. jsou upraveny dvě odlišné skutkové podstaty. První z nich pamatuje na případy, kdy doba splnění nebyla dohodnuta ani jinak stanovena a kdy je dlužník povinen splnit dluh prvního dne po tom, kdy byl o splnění věřitelem požádán; naproti tomu v ustanovení § 79 o. z. jde o případy, v nichž byla doba splnění ponechána na vůli dlužníka a kdy věřitel může navrhnout, aby tuto dobu splnění určil soud podle okolností případu tak, aby to bylo v souladu s pravidly socialistického soužití. 2) V každém z uvedených případů nastává možnost věřitele vykonat právo poprvé ve smyslu ustanovení § 101 o. z. za zcela jiných podmínek.

Možnost vyvolání splatnosti závazku, daná věřiteli obecným ustanovením § 78 o. z., případně speciálním ustanovením upravujícím určitý právní vztah (např. u půjčky srov. § 387 odst. 2 a § 388 odst. 2 o. z.), nese s sebou současně i právo věřitele vymáhat splnění závazku; pak (objektivně posuzováno) může své právo také vykonat. První objektivní možnost výkonu práva je dána okamžikem, kdy věřitel nejdříve mohl o splnění požádat. V těchto případech je třeba považovat za den rozhodný pro počátek běhu promlčecí doby ten den, který následuje po vzniku právního vztahu sjednaného na neurčitou dobu. Proto jde-li o právo z časově neomezeného právního vztahu, je pro počátek promlčecí doby rozhodný den následující po dni, kdy došlo ke vzniku tohoto právního vztahu, a nikoli den, kdy došlo ke splatnosti dluhu. Právní názor, podle něhož je běh promlčecí doby vázán na splatnost dluhu, jež nastává prvního dne po tom, kdy byl o splnění věřitelem požádán, by znamenal nepřípustné posunutí počátku běhu promlčecí doby (ve zřejmém rozporu s účelem institutu promlčení) prakticky na neomezenou dobu.

Naproti tomu bylo-li dohodnuto, že dlužník zaplatí, až bude chtít nebo moci, tj. byla-li doba splnění ponechána na vůli dlužníka, je věřitel povinen přijmout plnění, jakmile mu je dlužníkem nabídnuto; nemůže však sám (a to ani tím, že by požádal dlužníka o splnění dluhu, jako je tomu v případech uvedených v ustanovení § 78 o. z.) dobu splnění určit; může jen navrhnout, aby ji určil soud. Jestliže se tak nestane, není dlužník povinen plnit a žalobní návrh požadující uložení povinnosti k plnění, aniž mu předcházelo pravomocné rozhodnutí určující dobu, kdy má dlužník splnit, nemůže být pro předčasnost úspěšný. Z toho vyplývá, že nemůže začít běžet ani promlčecí doba, neboť věřitel může své právo vykonat ve smyslu ustanovení § 101 o. z. teprve po uplynutí lhůty splatnosti určené takto soudním rozhodnutím. Okolnost, že doba splnění dluhu se ponechává na vůli dlužníka, musí být ovšem v dohodě jednoznačně a nepochybně vyjádřena. Jinak by totiž všechny dohody, v nichž nebylo o splatnosti dluhu nic ujednáno, mohly být v rozporu s ustanovením § 78 o. z. vykládány tak, že doba splnění byla ponechána na vůli dlužníka.

V projednávané věci soudy obou stupňů pochybily tím, že si neujasnily rozdílnost skutkových podstat ustanovení § 78 a § 79 o. z., a při výkladu počátku běhu promlčecí doby ve smyslu ustanovení § 101

o. z. v případech, na něž pamatuje ustanovení § 78 o. z., vycházely z nesprávného právního názoru. V důsledku toho náležitě ani nezjistily skutečný stav věci jako podklad pro právní posouzení žalobcem uplatněného nároku.

Soud prvního stupně sice provedl řadu důkazů zaměřených na zjištění obsahu dohody uzavřené účastníky, avšak při hodnocení provedených důkazů nepostupoval důsledně podle zásad zakotvených v ustanovení § 132 o. s. ř. Ponechal zcela bez povšimnutí závažné rozpory mezi výpovědí žalobce jako účastníka řízení (jenž v žalobě i v opakované účastnické výpovědi tvrdil, že doba splatnosti nebyla účastníky dohodnuta) a výpovědí svědka J. M., jenž tvrdil, že bylo dojednáno, že žalovaná peníze žalobci vrátí „až bude moci“. Pokud by totiž z řádně zhodnocených důkazů jednotlivě a všech důkazů v jejich vzájemné souvislosti s přihlédnutím ke všemu, co účastníci uvedli, vyplynul skutkový stav, jak byl tvrzen žalobcem, nemohl by soud žalobci vymáhanou pohledávku přiznat s ohledem na námitku promlčení (kterou žalovaná vnesla), když k poskytnutí půjčky došlo 13. 1. 1973 a žaloba byla podána 8. 4. 1980. Avšak ani pro případ, že podle dohody účastníků byla lhůta splatnosti ponechána na vůli dlužníka (žalované) ve smyslu ustanovení § 79 o. z., nemohla by mít žaloba úspěch pro předčasnost, jak bylo vysvětleno výše.

Z uvedeného vyplývá, že soudy obou stupňů v projednávané věci porušily zákon v ustanoveních § 6, § 120 odst. 1, § 153 odst. 1 a § 132 o. s. ř. v souvislosti s ustanoveními § 78, § 79, § 101 a § 387 a násl. o. z.

2) Srov. i závěry rozhodnutí uveřejněného pod č. 76/1958 Sbírky rozhodnutí čs. soudů o tom, že „právo na určení splatnosti samo o sobě nemůže podléhat promlčení“.